

PRISPEVEK K JAMARSKEMU POZNAVANJU KOČEVSKEGA ROGA

Andrej Hudoklin, JK Vinko Paderšič-Batreja Novo mesto

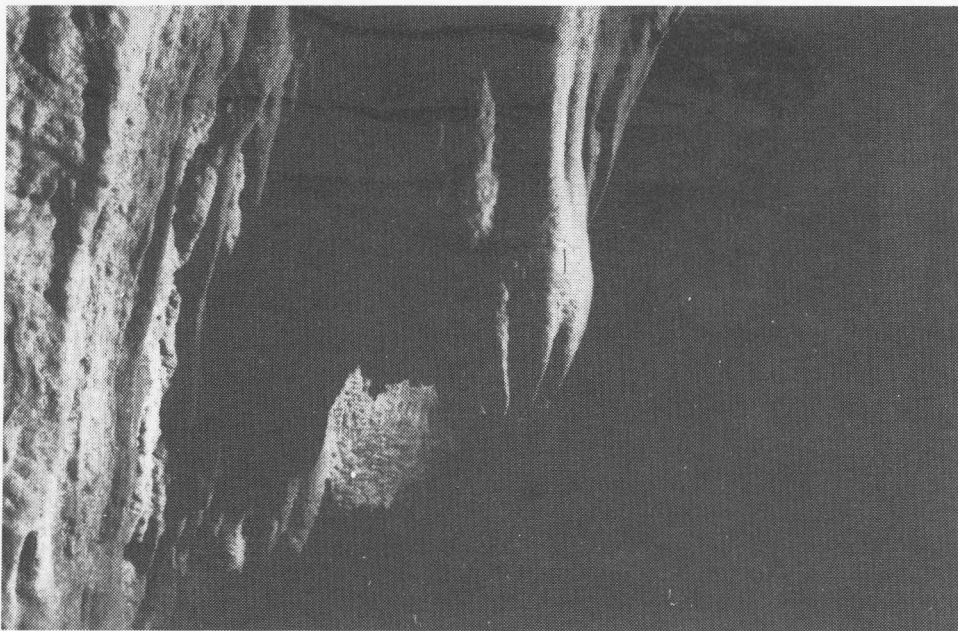
Sestavek podrobneje predstavlja jamarske raziskave Jamarskega kluba Vinko Paderšič-Batreja Novo mesto na novomeškem delu Kočevskega Roga, južno od ceste Dvor–Kočevje. Območje je iz celovitega prostora Kočevskega Roga izvzeto zaradi zaokroženosti in lažje obdelave, hkrati pa usmerjamo sem naše najpogostejše raziskave.

Oznaka območja

Kraški svet med Dobropoljem in kočevsko-ribniškim poljem na eni ter Krko na drugi strani zavzemata Kočevski Rog in Suha krajina. Pod njima se skrivnostno pretaka podzemna voda, ki prihaja na površje v številnih izvirih ob Krki. Njihov podzemski tok in zaledje ostajata neznana in zato izziv za jamarje.

Kočevski Rog sestavlja spodnjekredni apnenec (Buser, 84), ki je značilen tudi za sosednji območji – Belo krajino in Suho krajino. Med prevladujočim apnencem so tudi zaplate flišnih in lapornih plasti zgornje krede, ki se najlepše opazijo na Rdečem kamnu, kot pove že ime samo.

Kočevski Rog predstavlja dinarski kras z značilno usmerjenimi reliefnimi potezami. Poudarjen je žužemberški prelom, ob katerem se dvigujejo strma severna pobočja roškega masiva. Zanimivo je, da je v vzhodju strmih pobočij zelo malo pobočnega materiala (Bat, 84), tako da dolinsko dno takoj prehaja v pobočje, kar kaže na dinamične procese dviganja in pogrezanja ob prelomnici.

Sl. 1. Jazbina v soju karbidke (foto: A. Hudoklin)

Pobočje se prevesi v razgibano kraško planoto na nadmorski višini 500 do 700 m, kjer sledimo posamezna podolja in manjše hrbte, značilno dinarsko usmerjene. Tla so plitva, zato je živoskalna osnova pogosto razgaljena. Na celotnem območju prevladuje bukovo – jelov gozd, ki je po zadnjih podatkih, močno ogrožen (47 %), še posebej jelka in smreka (do 80 %).

Ozemlje je izrazito kraško, brez površinskih vodnih tokov in vidnih sledov predkraškega fluvialno oblikovanega površja in jam. Pri oblikovanju kraškega reliefa so imeli tako odločilno vlogo korozijski in denudacijski procesi, ki imajo za posledico številne površinske in podzemne kraške pojave.

Zgodovina jamarskih raziskav

Med prve obiskovalce in »raziskovalce« tukajšnjih kraških pojavov moramo nedvomno šteti domačine, ki so se z njimi srečevali in jih uporabljali ali pa se jih boječe izogibali že od prvih naselitev dalje. Žal je tu malo vodoravnih jam, primernih za obisk in bivanje. Mednje lahko prištevamo le Jazbino in Črničkovo jamo, v katerih pa arheološka sondiranja niso potrdila poselitvev (Leben, 1969).

Najbolj znana in obiskana jama širšega območja je prav gotovo Jazbina. Kot jamo med gradovoma Rožek in Sotesko jo omenja že Valvasor, za njim pa leta 1900 Zhuber, kot jamo Rožek. V zapisu navaja, da jo je leta 1875 prvi preiskal neki Josip Novak. Zhuber prav tako opozarja na kraški posebnosti območja: koliševko Globočico in Ledeno jamo pri Kunču.

Prve katastrske podatke je prispeval Bukovec (DZRJ, 1928), seveda za Črničkovo jamo in Jazbino, ki nosita katastrski številki 111 in 114. Med nadaljnji raziskovalci velja omeniti Vogriča, ki je raziskal več objektov nad Podgozdom (1936) in za njim speleo-biologa Pretnarja. V spremstvu gozdarjev je prvi raziskoval v samem osrčju Kočevskega Roga (1939). Pomemben prispevek k evidenci objektov je dodal gozdar Podpac (Šumska uprava razlaščenih gozdov, 1939) z vrisanimi lokacijami in kratkimi opisi številnih objektov, ki nam jih je uspelo ponovno najti šele v zadnjem času.

Vojna: odselitvev Kočevarjev, prihod partizanov, nastanek bolnišnic, baz in partizanskih delavnic – enkratno naravno okolje je nudilo NOB, predvsem v času ofenziv, ko so se številni zatekli v kraške jame, izjemne pogoje konspirativnega bivanja. Še danes ob raziskavah manjših objektov naletimo na sledove bivanja: ostanki pogradov, obleke, opreme, z bruni ali kamenjem spretno založeni vhodi, za katerimi so bila skrivališča ali skladišča.

Kočevski Rog je postal za jamarje ponovno zanimiv v šestdesetih letih, ko je predvojne raziskave pričel dopolnjevati JK Železničar, ki je v letih 1962–74 raziskal 12 novih objektov, med njimi Cinkov križ (117 m), Ahnenloch (118 m), Pihalnik (104 m) in opravil več dopolnilnih raziskav. Poleg JK Železničar pa zasledimo med katastrskimi podatki še manjše prispevke IZRK Postojna ter JD Straža.

Novejše raziskave

Naš jamarski klub je pričel intenzivno raziskovati Kočevski Rog šele leta 1982, ko se je znova kadrovsko okreпил in opremil z vrhno tehniko. Zagnanost in želja po prodoru v globino, do podzemskih vodnih tokov je narekovala izjemno aktivnost, saj smo do leta 1986 imeli na tem območju 105 ekskurzij in pri tem obiskali 178 objektov, seveda nekatere tudi večkrat. Koliko dni in ur je bilo vloženih v delo, raje ne računamo, kot zanimivost in pohvalo navajam podatek, ki kaže, koliko objektov so v tem času obiskali najbolj zagnani:

Zdravko Bučar 143, Andrej Hudoklin 116, Iztok Vilič 95, Marko Pršina 64 in Ivan Lukšič 47.

Pri iskanju novih vhodov so nam zelo pomagale informacije gozdarjev in sistematično preiskovanje posameznih območij, ki smo jih opravili na vsakoletnih jamarskih taborih. Tako smo evidentirali in razmeroma dobro preiskali objekte v okolici Cinka, Kunča, Podstenic, Primoža in na severnem pobočju masiva med Poljanami in Sotesko.

Rezultat dosedanjih raziskav Kočevskega Roga in s tem naš prispevek k njegovemu jamarskemu poznavanju je naslednji:

objekt	število	naš prispevek
brezna	81	58 (72 %)
jame	23	13 (56 %)
koliševke	3	3
skupaj	107	74 (69 %)

Lahko zaključimo, da je trenutno raziskanih razmeroma veliko število kraških objektov. Na posameznih območjih je gostota objektov tudi prek 10 na kvadratni kilometer. Gostota objektov se ujema s stopnjo raziskanosti terena, zato nas očitno čaka še veliko dela.

Jame

Jame so na območju Kočevskega Roga razmeroma redke (17 %). O vodnih jamah lahko govorimo le v primeru že omenjenih Jazbine in Črničkove jame. Jazbina je značilna fosilna izvorna jama, ki se je razvila ob lokalnem prečnem prelomu, dobro vidnem zlasti v vhodnem delu. Z nižanjem erozijske osnove zaradi tektonskih procesov se je voda preselila nekoliko niže, verjetno v sedanji izvir Obrh v bližini jame. Črničkova jama na Jami pri Dvoru pa predstavlja z Bruhalnikom za Javornikovo žago razgiban etažni kompleks podzemne Šice, ki izvira pod kanjonsko steno Krke. Sredi stene je tudi vhod v vodokazno jama, ki ima za tukajšnje razmere razmeroma dolg poligon (180 m).

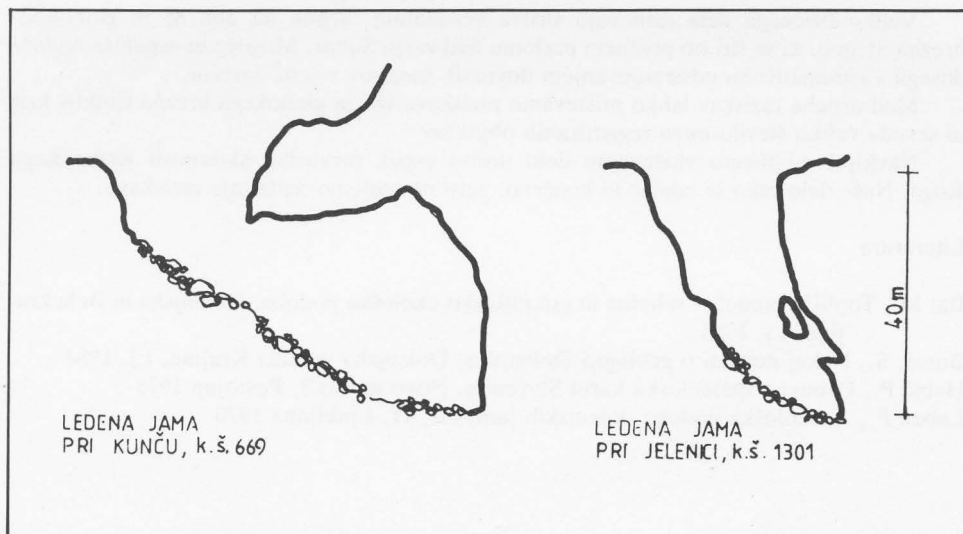
Jame na višjih nadmorskih višinah in na sami planoti Kočevskega Roga so v večji meri oblikovali korozijski procesi. V večini primerov so to manjše jame z enotnim, obsežnejšim prostorom, v katerega vodi breznast vhod, ki je nastal z rušenjem stropa.

Značilni primeri so že dolga leta znane ledenice na Kunču in Jelenici ter Knežji jami. Merjenja temperature so pokazala poprečno nižje temperature kot v ostalih objektih. Še posebej izstopata ledeni jami na Kunču in Jelenici, kjer se manjše zaplate snega in ledu ohranijo skozi vse leto. Nizke temperature nastopajo zaradi relativno visoke nadmorske višine (700 m) in zgradbe jam, ki zaradi žepaste zaprtosti omogoča, da se vanje ujame hladen zrak.

Podobne temperaturne inverzije srečujemo tudi v Podsteniški koliševki in koliševki Globočica. Te so pogoj za življenje ostankom mraziščnega gozda, sicer značilnega za višje nadmorske višine. Še posebej zanimiva je Globočica, kjer številni dihalniki na podornem dnu verjetno komunicirajo s podzemskimi prostori Radešče neposredno za izvirom.

Brezna

Brezna so na Kočevskem Rogu prevladujoči kraški objekt (81 ali 74 %). Njihova povprečna globina znaša 24 m, kar je razmeroma malo za ozemlje, ki ima 300 do 500 m globin-

skega potenciala. Tako lahko govorimo o plitvi zakraselosti, ker le tri do sedaj raziskana brezna presegajo globino 100 m. Globinska lestvica območja pa se prične z naslednjimi objekti:

1. Cinkov križ, k. š. 2631,	185 m
2. Ahnenloch, k. š. 573,	118 m
3. Pihalnik, k. š. 2577,	105 m
4. Stegno, k. š. 5331,	85 m
5. Greznica, k. š. 5150,	75 m
6. Brezni pri Vinski poti, k. š. 1295,	73 m

Globlja brezna so vsa večstopenjska. Razvita so ob lokalnih prelomih, ki so najbolj vidni v brezni Cinkov križ, Stegno in Greznica. Sicer pa prevladujejo enostopenjska, največkrat slabo zasigana brezna s korozijsko obdelanimi stenami in nasipnim stožcem. Dobro zasigani objekti so redki, med njimi pa velja podčrtati predvsem brezno Ahnenloch, ki ima med vsemi zagotovo najlepše jamsko okrasje.

Zaključek

Intenzivne raziskave Kočevskega Roga v zadnjih letih še niso prinesle zelenih rezultatov – prodor do podzemskih sistemov Radešce, Obrha in Tominčevega studenca. Delno nam je to uspelo le v Črničkovi jami, kjer smo odkrili nov vodni rov podzemske Šice. Vsekakor sodi Črničkova jama med najbolj obetavne objekte na območju Kočevskega Roga in Suhe krajine, zato bi ji veljalo posvetiti več pozornosti, predvsem potapljaške, ki bi odprla dostop v prostore za sifoni.

Med ostale perspektivne objekte lahko prištevamo še brezni Pihalnik in Stegno ter mogoče jamo Jazbino. Pihalnik se odpira ob cesti iz Podturna na Bazo 20, njegovo dno pa sega vse do nivoja poplavnih vod Črmošnjice. Nedokončan je rov, ki se strmo vzpenja od najnižje točke v notranjost masiva in prehaja v dvorano večjih dimenzij. Dvorana se zaključuje s podorom gline in balvanov, ki se rušijo z višje ležečih nedostopnih prostorov. Poseganje v ožino, iz katere počasi drsi podor, je prenevarno, upamo lahko le, da nam jo naravni procesi ponovno odpro.

Veliko fizičnega dela zahtevajo širitve vertikalnih razpok na dnu 85 m globokega brezna Stegno, ki se širi ob prečnem prelomu nad vasjo Suhor. Mogoče bi uspeh še najlaže dosegli s sistematičnim odstranjevanjem ilovnatih nanosov v jami Jazbini.

Med uspehe raziskav lahko prištevamo raziskave 185 m globokega brezna Cinkov križ in seveda veliko število novo registriranih objektov.

Navkljub obilnemu vložnemu delu nismo uspeli razvozlati skrivnosti Kočevskega Roga. Naše delo tako še zdaleč ni končano, zato načrtujemo nadaljnje raziskave.

Literatura

Bat M., Topliški predel – reliefna in pokrajinsko-ekološka podoba, Dolenjska in Bela krajina, Lj. 1984

Buser, S., Nekaj novosti o geologiji Dolenjske, Dolenjska in Bela Krajina, Lj. 1984

Habič P., Osnovna speleološka karta Slovenije, Novo mesto 3, Postojna 1975

Leben F., Arheološka podoba dolenjskih jam, NJ, 11, Ljubljana 1970

Neobičajen vhod v brezno Pihalnik sredi ceste Podturn–Baza 20 po rekonstrukciji in asfaltiranju. Pihalnik je perspektivno, 105 metrov globoko brezno, z daljšim poligonom ter večjimi zasiganimi dvoranami, ki se usmerjajo v masiv Kočevskega Roga.
(Foto: Bogdan Kladnik)